

ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΞΙΣΤΟΡΗΣΗ ΠΤΥΧΩΝ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΠΟΡΘΜΟΥ ΛΕΥΚΑΔΑΣ

Μαρία Λαμπρινού
Αρχιτέκτων - Ανασθηλωτής Μνημείων

Η κατάληψη του φρουρίου της Λευκάδας, που έγινε υπό τη στρατηγία του Francesco Morosini το 1684, αποτέλεσε αναγνώριτο θέμα προπαγάνδας για την υποστήριξη της εκκροταφείας ανάκτησης του Μοριά. Στο σχέδιο που εξετάζουμε εξιστορούνται λεπτομέρειες από το θρίαμβο του συμμαχικού στρατού των χριστιανικών κρατών κατά των Οθωμανών, σημειώνονται οι θέσεις όπου διαδραματίστηκαν περιστατικά της πολιορκίας, καθώς και σημαντικά στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος, που συνέβαλαν στη θετική για τους συμμαχούς έκβαση του πολέμου. Οι περιστασιακές συγκρούσεις μεταξύ των ανιψιτών συνεχίζονται και μετά την κατάληψη του φρουρίου, κυρίως κατά μήκος του πορθμού της Λευκάδας, από όπου διερχόταν η γραμμή των συνόρων τους.

Το σχέδιο αποκόπτεται στο Ιστορικό Αρχείο του Τορίνο και είναι σχεδιασμένο με σέπια και ακουαρέλα σε αποχρώσεις κίτρινου και μπλε. Σε αυτό παρουσιάζεται η βόρεια Λευκάδα μέχρι την είσοδο του Αμβρακικού κόλπου (1) και την Πρέβεζα (Prevesa), και αναπαριστάει η προετοιμασία για συμπλοκή μεταξύ ενός τμήματος του εντικού στρατού (2), που έχει καταλύσει σε αντίσκηνα στην πεδιάδα της Λευκάδας και μερικών οθωμανών ιππέων και πυροβολητών (3), που βρίσκονται στην απέναντι ακτή. Οι δεύτεροι έχουν ήδη εγκαταστήσει τα κανόνια τους σε ψήματα (4), πάνω από την είσοδο του λιμανιού (locho sopra la boca del porto dove i turchi posero l'Artilleria), σε οχυρή θέση που σήμερα λέγεται Παλιολαχιά ή Άγιος Γεώργιος.

Στα ανατολικά (Levante) στο λιμάνι Δέματα (Demata Porto) βρίσκονται εννέα γαλέρες αγκυροβολημένες μεταξύ της ακτής της Ακαρνανίας (5) και της νησίδας Αγίου Νικολάου (6). Βορειοδυτικά της νησίδας σχεδιάζεται το βόρειο τμήμα της ισθμού (7). Με σκούρο μπλε χρώμα υποδηλώνεται στενό θαλάσσιο πέλασμο, που είναι γνωστό ως canali stretti (8). Τρεις γέφυρες με ξύλινους πασσάλους (9) ενώνουν μεταξύ τους δύο νησίδες (10), που βρίσκονται στον πορθμό, από τις οποίες διερχόταν ο μοναδικός δρόμος επικοινωνίας του νησιού με τη Στερεά Ελλάδα. Ο δρόμος αυτός περνά από τόπο, όπου οι Τούρκοι έβαζαν τους νεκρούς (locho dove se sepeliscano i turchi) (11), και χωρίζεται με τάφρο από το φρούριο (Sta Maura) (25). Από

το νότιο άκρο της τάφρου ξεκινά ένα κανάλι για μικρές βάρκες (capalitto per barche piccole) (12), που σημειώνεται με σκούρο μπλε και που οδηγεί ανάμεσα από το έλος (stagno) προς έναν τετράγωνο υψηλό πύργο (13), με το οθωμανικό έμβλημα του μισοφέγγαρου. Μπροστά από τον πύργο περνούν δύο γαλέρες με σηκωμένα τα πανιά, που έρχονται από το «λιμάνι μέχρι τον πύργο» (Porto fin a la Torre), γνωστό και ως λιμάνι Δράσανο (14), αμέσως μετά τη νότια είσοδο του πορθμού, όπου βρίσκονται άλλες δέκα γαλέρες με σηκωμένα πανιά. Μία βάρκα (15) ξεκινά από το άκρητήρι (16), που κλείνει τη νότια είσοδο του πορθμού και μεταφέρει οπλισμένους στρατιώτες προς την απέναντι όχθη. Στο άκρο του ακρητήριου σχεδιάζεται ένας ερειπωμένος στρωγγυλός πύργος (17). Στα νότια του σχεδίου (Ostiro) αναπαριστάται ορεινός όγκος και πικετο δάσος (18) από ορέες ή κέδρους. Μια ομάδα πολεμιστών έχει στρατοπεδεύσει σε πεδινό τμήμα της λευκαδικτικής ακτής σε αντίσκηνα και έχει τοποθετήσει ένα κανόνι σε κλιβάνια, ενώ δύο άλλα κείτονται εκεί δίπλα. Στην ίδια πεδιάδα σημειώνονται οι κήποι (19) (Zardini), ο ποταμός (20) με την πηγή (Zta-sméni βρύση), τα χωράφια (21) και ο οικισμός Aruzelli villa (22), το υδραγωγείο (23) που διασχίζει τη λιμνοθάλασσα πάνω σε καμάρες (Aquedotto) και που καταλήγει στο πρόασιτο (Borgo) (24), γνωστό από τις πηγές ως Μεγάλη Χώρα, δυτικά του φρουρίου Αγίας Μαύρας (25). Βορειοδυτικά από το πρόασιτο εκτείνεται το δυτικό τμήμα της πλάκας. Στην εσωτερική πλευρά σχηματίζεται επιμηκής νησίδα (26), μήκους 45 passi που απέχει στα ανατολικά 9 passi από το άκρο του μεταξύ των δύο borgo και 15 passi από το δυτικό άκρο της γλώσσας Ξηράς (27). Αυτό το τμήμα του ισθμού (28) περιγράφεται ως γλώσσα (ήπρας) με άμμο που προεκτείνεται από τη νησί (filumma che va dal'isola - terra di sabbia). Στη γλώσσα αυτή σχεδιάζεται πλοιά σκάφη η εκκλησία της Παναγίας της Ύρας και επιστημάνει η ελκείνη μορφή του εδάφους. Δυτικά, εκεί που ο ισθμός συναντά το κύριο σώμα του νησιού, σημειώνονται αμπελοκαλλιέργειες (30) σε εύφορο έδαφος (vigne con buona terra). Στα ριζά των δυτικών ορεινών όγκων (31) διακρίνονται άλλοι έναν καταλισμό με τα χαρακτηριστικά αντίσκηνα εκστρατείας, χωρίς όμως κανόνια. Εδώ οι ανθρώπινες φθογές δεν βρίσκονται στην ίδια ψυχρή αντίσκηνα όσο εκείνες της πρώτης ομάδας (2).

Το σχέδιο είναι χρονολογίτο και ο δημιουργός του παραμένει άγνωστος, όμως η πλούσια τεκμηρίωση των γεγονότων της πολιορκίας του φρουρίου της Λευκάδας (Αγίας Μαύρας), σε συνδυασμό με κάποιες λεπτομέρειες του πίνακα, μας οδηγούν στο συμπέρασμα ότι στο σχέδιο εξιστορούνται γεγονότα που ακολούθησαν την κατάληψη του φρουρίου, όπως η καθυστηρημένη μετά την κατάληψη του φρουρίου άφιξη ομήστων έφιππων τουρκικών ενόχουσων από τη Ναϊσάκτο και την Αιλιάνια. Στην επίμονη προσπάθειά τους να περάσουν στο νησί από τα νότια, βρέθηκαν ανιψιτώπιμα με τμήμα του συμμαχικού στρατού, που είχε στρατοπεδεύσει στην εύφορη πεδιάδα της Λευκάδας, γεγονός που αναφέρεται από τους επίσημους στρατιωτικούς διοικητές σε εκθέσεις τους προς το Ενετικό Συμβούλιο.

Ο τρόπος απεικόνισης των ανθρώπινων μορφών, των πλοίων, των κανονιών και των αντίσκημων, αλλά και η απλή αφηγηματική παρουσίαση των πολεμικών γεγονότων, παραπέμπουν στο στυλιστικό ύφος των απεικονίσεων των αρχών του 17ου αιώνα και ιδιαίτερα σε εκείνο των σχεδίων του fra Girolamo Rosaggio, στο βιβλίο του *Viaggio da Venezia a Constantinopoli*, που εκδόθηκε στη Βενετία το 1606. Η τεχντροπία απεικόνισης στα τέλη του 17ου αιώνα ακολουθεί μαρκόρ ζωγραφικά πρότυπα, όπως συμβαίνει σε πίνακα του Β. Bossio, με θέμα την είσοδο των νικηφόρων στρατευμάτων υπό την αρχηγία του Fr. Morosini στο φρούριο της Αγίας Μαύρας.

Σχέδιο σε ακουαρέλα του πορθμού της Λευκάδας, όπως αποδόθηκε από άγνωστο καλλιτέχνη.